۱۲۱-۱۳۸

مدل نیمرخ صلاحیتهای حرفه‌ای معلمان تربیت‌بدنی شهر تهران

دکتر شهرام نظری[۱] دکتر سیده فریده هادوی[۲] دکتر وحید ساعتچیان[۳]

چکیده: **هدف این پژوهش، تدوین مدل نیمرخ صلاحیتهای حرفه‌ای معلمان تربیت‌بدنی شهر تهران بود. روش پژوهش از نوع آمیخته بوده و پژوهشگر ضمن شناسایی عوامل موجود، به انجام دادن مصاحبه‌های عمیق با ۱۹ نفر از نخبگان و متخصصان برجستهٔ مرتبط با موضوع، به روش نمونه‌گیری هدفمند پرداخته است. همزمان با انجام دادن مصاحبه‌ها، تحلیل و کدگذاری آنها در قالب مقولات اصلی انجام شده و در نهایت، مدل کمّی مبتنی بر شاخصهای استخراج‌شده براساس داده‌های ۳۰۶ نفر از معلمان تربیت‌بدنی شهر تهران مورد برازش قرار گرفت. براساس یافته‌های پژوهش، کدهای استخراج شده در قالب ۳۰ سؤال و سه صلاحیت ضروری با عنوان سازه‌های شخصی (عاطفی)، دانش تخصصی (شناختی) و مهارتهای حرفه‌ای (روانی‌حرکتی) تقسیم‌بندی شده‌اند. در ادامه هر یک از این صلاحیتها در سه عامل مورد سنجش قرار گرفت که در زمینه صلاحیت سازه‌های شخصی به عوامل دقت و توجه، ارزشگذاری و سلسله‌مراتب، در صلاحیت دانش تخصصی به عوامل کاربرد، درک و فهم و تحلیل و در نهایت در صلاحیت مهارتهای حرفه‌ای به عوامل دقت حرکت، هماهنگی و اجرا اشاره می‌شود. آگاهی از صلاحیتهای مبتنی بر سازه‌های شخصی، دانش تخصصی و مهارتهای حرفه‌ای توانست متغیرهای اصیلی را به دامنه اطلاعات حوزه تربیتی آموزش تربیت‌بدنی بیفزاید. با این حال ضرورت دارد که این اطلاعات با مبانی پیشین، مورد مقایسه قرار گیرد و براساس چارچوبی قابل‌سنجش برای معلمان تربیت بدنی (منتج از نتیجه پژوهش حاضر) در سند تحول بنیادین آموزش‌وپرورش، مورد توجه قرار گیرد.**

کلید واژگان: صلاحیت حرفه‌ای، معلمان تربیت‌بدنی، برنامه‌درسی تربیت‌بدنی

☑ تاریخ دریافت: ۹۹/۱/۲۰ ☑ تاریخ پذیرش: ۹۹/۹/۱۲

۱. **نویسنده مسئول:** استادیار گروه تربیت بدنی، دانشگاه فرهنگیان، پردیس شهید چمران، تهران، ایران. Shahram.nazari@yahoo.com
۲. استاد گروه تربیت بدنی، دانشگاه غیردولتی-غیرانتفاعی ایوانکی. fa.hadavi@gmail.com
۳. استادیار مدیریت ورزشی، گروه علوم ورزشی، دانشگاه بین‌المللی امام رضا(ع)، مشهد، ایران. Saatchian.vahid@gmail.com

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]

[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

مقدمه

یکی از ضرورتهای اساسی برای دانش‌آموزان در مدارس، به‌دست آوردن تجربیات متفاوت و متنوع با شرکت در انواع ورزشها، بازیها و فعالیتهای جسمانی است تا آنها برای ورود به دنیای زندگی واقعی آماده شوند. براساس طبقه‌بندیهای موجود و تقسیم‌بندی مول[1] (۲۰۰۵)، ورزش به چهار بخش ورزش آموزشی، ورزش تفریحی، ورزش قهرمانی و ورزش حرفه‌ای تقسیم می‌شود. گسترده‌ترین بخش ورزش، ورزش تربیتی و آموزشی است که پس از آن افراد، به ورزشهای تفریحی همگانی هدایت می‌شوند. ورزش تربیتی در پرورش فرد از پایین‌ترین سطح آموزشی یعنی دوره‌های پیش‌دبستانی تا دبستان، راهنمایی، دبیرستان و دانشگاه در زمینه‌های گوناگون جسمی، روانی و تحصیلی مؤثر است. این بخش از ورزش که بازیهای کودکانه و بازیهای دبستانی، تمرینها و مسابقه‌های آموزشگاهی، کارگاههای آموزشی و اردوهای آموزشی- ورزشی را شامل می‌شود، نقشی مهم در شکوفایی افراد در ابعاد مختلف دارد. بازیها به کودکان کمک می‌کنند تا دنیای خود را کشف و با محیط و جامعه تعامل برقرار کنند (میرحسینی و همکاران، ۱۳۹۸). ازاین‌رو، همهٔ کشورهای جهان به‌استثنای چند کشور تربیت‌بدنی را در ساختار برنامه‌درسی ملی خود قرار داده‌اند و در بسیاری از کشورها، برای تربیت‌بدنی استانداردهای ملی و منطقه‌ای منظور شده است. با این حال، برنامه‌های حرکتی- ورزشی در داخل کلاس و فضاهای فیزیکی محدود، قابل‌اجرا نیست و نیازمند وسایل و ابزارهای استاندارد است و دانش‌آموزان از مسئولان آموزشی یا مربیان توقع دارند که امکانات و شرایط لازم را برای آنها فراهم آورند. شایان ذکر است که ابتدایی‌ترین و مهم‌ترین نیاز آموزشی در اجرای برنامه‌های تربیت‌بدنی مدارس، حضور معلم و مربی تربیت بدنی است. حضور معلم و مربی در هر مدرسه، به معنای وجود حرکت، بازی و شادی است، بنابراین اگرچه کارایی و اثربخشی معلم ورزش وابسته به امکانات و شرایطی خاص است که برای انجام دادن مسئولیتهای شغلی مانند هدایت ورزشی کودکان، آموزش دانش و معرفت حرکتی، اندازه‌گیری و ارزیابی وضعیت جسمانی و برنامه‌ریزی فعالیتهای میدانی ضروری است، حضور معلم مهم‌تر از امکانات و شرایط لازم است (همتی‌نژاد و همکاران، ۲۰۱۴). در پایه‌گذاری نظامهای تربیتی، معلم به‌عنوان بنیان آن نظام در نظر گرفته می‌شود. بر همین اساس، نظامهای آموزشی پیشرو در دهه‌های اخیر، به استانداردسازی نیروهای آموزشی پرداخته‌اند و معیارهای تربیت حرفه‌ای معلمان را با توجه به رشد و توسعهٔ فرهنگ و سایر عناصر کلان اجتماعی فراهم می‌آورند (تلخابی، ۱۳۸۳). تربیت به‌مثابه جریانی پویا با نقشهای متفاوتی که معلم و شاگرد دارند، شکل می‌گیرد. در این فرایند معلمان با صلاحیتهای[2] حرفه‌ای خود از جمله صلاحیتهای علمی، اخلاقی و عاطفی، روی دانش‌آموزان اثر می‌گذارند. شایستگیها و مهارتهای معلمان، در کارآمد بودن آنها و در نتیجه، تحقق‌پذیری اهداف مدرسه و نظام آموزش‌وپرورش، نقش اساسی دارد. همچنین، در سند تحول

1. Mull
2. Competencies

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]
[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

بنیادین آموزش‌وپرورش، به سنجش و ارتقای صلاحیت و مهارتهای حرفه‌ای معلمان، توجه بسیار شده است. با بیان این مقدمه، مطالعهٔ حاضر در نظر دارد تا به طراحی الگوی سنجش صلاحیت حرفه‌ای معلمان تربیت‌بدنی در شهر تهران بپردازد.

در ادامه، به‌مرور چند پژوهش مرتبط با پژوهش حاضر پرداخته می‌شود. میرحسینی و همکاران (۱۳۹۸)، در طراحی مدل صلاحیت حرفه‌ای معلمان تربیت‌بدنی ایران بیان داشته‌اند که شایستگیها و مهارتهای معلمان، در کارآمد بودن آنان و تحقق اهداف نظام آموزش‌وپرورش نقش اساسی دارند. توجه به این‌موضوع در کنار توجه و درک مدیریت کلان کشور در وزارت آموزش‌وپرورش همراه با سیاستها و خط‌مشی تصمیم‌گیرندگان اصلی، می‌تواند تغییرات مطلوبی را در فضای استخدام نیروهای باصلاحیت در حوزه تربیت‌بدنی ایجاد کند. در همین رابطه، احدی و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهش خود بیان داشته‌اند که بین مؤلفه‌های مدیریت، رهبری، محیط یادگیری، نظارت و ارزشیابی، برنامه‌ریزی و توسعهٔ حرفه‌ای در وضعیت موجود با وضعیت مطلوب تفاوت وجود دارد. در مؤلفهٔ مسئولیتهای قانونی، تفاوتی معنادار میان وضعیت موجود و مطلوب مشاهده نشد. در مؤلفهٔ تدریس، معلمان از مهارت لازم برخوردار بودند. همچنین درکل، نتایج بیانگر برخی تفاوتها در وضعیت موجود و مطلوب صلاحیتهای حرفه‌ای معلمان تربیت‌بدنی شهر ارومیه بوده است. همچنین، دیبایی و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهشی، مهم‌ترین یافته‌های خود را این‌گونه بیان کرده‌اند: ۱. چارچوب مفهومی شایستگی معلمان را می‌توان براساس مدارک و مستندات مرتبط در پنج مؤلفهٔ دانش، نگرش، مهارت، توانایی و ویژگیهای شخصیتی تدوین نمود، ۲. میزان توجه به مؤلفه‌های شایستگی در اسناد بالادستی آموزش‌وپرورش متفاوت است، به‌طوری که بیشترین تأکید بر مؤلفهٔ ویژگیهای شخصیتی و کمترین تأکید بر مؤلفهٔ توانایی شده است و ۳. در میان اسناد موردبررسی، بیشترین ضریب اهمیت مربوط به سند چشم‌انداز بیست‌ساله و کمترین ضریب اهمیت مربوط به سند تحول بنیادین بوده است.

استوجلکوویچ[1] و همکاران (۲۰۲۰)، نیز بیان داشته‌اند که کاربرد شکلهای گوناگون حرکات ورزشی در آموزش تربیت‌بدنی به‌منزلهٔ یک هنر جذاب، به‌سبب ویژگیهای اساسی خود، به‌مثابه نوعی بیان کردن زیبایی‌شناختی از طریق هویت و زیبایی مورد توجه بسیاری از معلمان تربیت‌بدنی قرار گرفته است. در واقع حرکات موزون در سه بخش عامیانه، اجتماعی و هنری برگزار می‌شود و حرکات موزون به‌منزلهٔ ابزاری برای حفظ فرهنگ و سنت، تربیت جسم و نوعی بیان در نظر گرفته شده است. گرانرو-گالگوس[2] و همکاران (۲۰۱۹) نیز در تحقیقی اظهار کرده‌اند که در مقایسهٔ نظام آموزشی دانشجو - معلمان در دانشگاه فرهنگیان با سایر دانشگاههای دولتی نتایج نشان می‌دهد که یک برنامهٔ آموزشی ویژه پیش از شروع کار آینده خود در یک محیط فراگیر در یک موسسهٔ آموزشی عمومی، معلمان آینده را

1. Stojiljković
2. Granero-Gallegos

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]
[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

به صلاحیتهایی ویژه مجهز می‌سازد. برای تقویت ظرفیت معلمان آینده به‌منظور تدریس تربیت‌بدنی به دانش‌آموزان دارای نیازهای ویژه در آموزش متوسطه عمومی می‌توان برنامه‌های درسی را با آموزش ویژه ادغام کرد.

همچنین، اسکالی[1] و همکاران (۲۰۱۹) بیان داشته‌اند که در نظام آموزش فرانسه، برنامهٔ درسی فعلی برای دانش‌آموزان از مقطع ابتدایی تا پایان دورهٔ متوسطه پیرامون مفهوم صلاحیت کلیدی ساختار یافته است. در واقع صلاحیت معلم تربیت‌بدنی مجموعهٔ شناختها، گرایشها و مهارتهایی است که معلم با کسب آنها به پرورش جسمی، عقلی، عاطفی، اجتماعی و معنوی فراگیران کمک کند و این صلاحیتها را در سه حیطهٔ شناختی، عاطفی و مهارتی طبقه‌بندی می‌نماید (ملکی، ۱۳۸۴). در نتیجه، با توجه به موارد گفته شده، باید توجه داشت که آموزش، بخش جدانشدنی هر سند برنامه‌ریزی برای توسعه پایدار است و این حقیقت مورد اهمیت قرارگرفته است که آموزش زمانی در محور توسعه قرار خواهد گرفت که صلاحیتهای بهبود اجرای آن برای رسیدن به اهداف خاص معلمان مورد بررسی قرار گیرد؛ به‌طوری که در معدود پژوهشهای صورت گرفته، صلاحیت معلمان تربیت‌بدنی و آموزش آنها را به دو بخش تقسیم کرده‌اند، یک، صلاحیت در آموزش به‌منظور توسعهٔ پایدار و دو، صلاحیت برای آموزش در زمینهٔ اجرای آموزش بهتر. باتوجه به نقش معلمان تربیت‌بدنی استان تهران در ایجاد تغییرات در نظام آموزشی پایتخت کشور، این موضوع جزء مهم‌ترین اولویتهای هر سازمانی، به‌ویژه در حوزه ورزش عنوان شده است. ازاین‌رو پژوهشگر بر آن است که به بررسی نیمرخ صلاحیتهای حرفه‌ای موردنیاز معلم و مربی تربیت بدنی از دیدگاه متخصصان مدرسه، کلاس و جامعه بپردازد و به این سؤال پاسخ دهد که صلاحیتهای حرفه‌ای معلمان تربیت‌بدنی چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش از نوع آمیخته (کیفی و کمّی) بود. هدف از گردآوری داده‌های کیفی در این مطالعه، کشف سازه‌ها و مقاله‌ها در زمینه صلاحیتهای حرفه‌ای معلمان تربیت‌بدنی بود. ابزار پژوهش شامل مطالعه کتابخانه‌ای (رونوشت، کتاب، اسناد و مقالات پژوهشی) و مصاحبه اکتشافی نیمه‌ساختاریافته بود. روایی ابزار با روشهای روایی‌سنجی (انتخاب نسخه‌های معتبر به لحاظ علمی و حقوقی و همچنین روایی محتوایی و صوری) با توجه به دیدگاه متخصصان کنترل و مطلوب ارزیابی شد. برای دسته‌بندی مؤلفه‌های شناسایی‌شده از سه‌مرحله کدگذاری استفاده شد. کدگذاری با استفاده از مطالعات قبلی و نظر متخصصان انجام شد. مدل پژوهش براساس روابط شناسایی‌شده به صورت چارچوبی سیستمی-مفهومی ترسیم شد، به‌طوری‌که داده‌های کیفی و تحلیلهای مربوط به آن برای شناسایی مقوله‌ها با توجه به بررسی الگوهای موجود و مطالعات تطبیقی در ابتدا انجام شد. در ادامه و به‌منظور سنجش کمّی

1. Escalié

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]
[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

الگوی برخاسته از نظریه زمینه‌ای، پژوهشگر اقدام به اجرای آن در مرحله کمّی کرد. به‌این‌منظور، با تکمیل پرسشنامهٔ پژوهش براساس مؤلفه‌ها و سؤالات مستخرج از بخش کیفی و درنهایت توزیع آن در جامعهٔ مورد نظر، به برازش نهایی مدل پژوهش پرداخته شد. در ادامه و باتوجه به ماهیت اجرایی کار، برای انجام دادن مصاحبهٔ دانشگاهی، جامعه آماری تحقیق را افرادی به‌عنوان گروه نخبگان و از معلمان تربیت‌بدنی تشکیل دادند که این افراد (۱۹ نفر)، به‌صورت هدفمند برای مصاحبه‌های کیفی در موضوع تحقیق انتخاب شدند. این متخصصان در زمینه‌های گوناگون آموزشی، پژوهشی و اجرایی موضوع تحقیق آگاه و مشغول به فعالیت‌اند. در این بخش از پژوهش و در راستای انجام دادن مصاحبه‌های پژوهش، همهٔ نخبگان که در ایفای نقش صلاحیت حرفه‌ای معلمان تربیت‌بدنی، جایگاه و مسئولیتی به‌عهده داشتند، به‌منزلهٔ شرکت‌کنندگان در تحقیق محسوب شدند.

- **بخش کیفی:** در بخش کیفی، از گروه نخبگان و معلمان تربیت‌بدنی باتجربه، تا مرز اشباع نظری و به‌صورت نمونه‌گیری هدفمند بهره‌گیری شد. این افراد به‌عنوان مدیران گروه تربیت‌بدنی، علوم تربیتی، روانشناسی تربیتی و مدیران کل برنامه‌ریزی و نظارت و ارزیابی دانشگاه فرهنگیان فعالیت داشتند.
- **بخش کمّی:** جامعهٔ آماری تحقیق حاضر، معلمان تربیت‌بدنی (زن و مرد) مناطق نوزدهگانه شهر تهران در سال ۱۳۹۷ به تعداد ۱۵۰۰ نفر بودند که حداقل ۵ سال تجربهٔ اشتغال در بخشهای اجرایی و تحقیقاتی آموزش‌وپرورش را داشتند. در بخش کمّی، نمونه‌ها به‌صورت تصادفی از نوع خوشه‌ای و به تعداد ۳۰۶ نفر براساس جدول مورگان انتخاب شدند.

به‌منظور تحلیل اطلاعات با روشهای آماری در بخش کمّی، با توجه به تعداد ۳۰۶ نفر معلمان تربیت‌بدنی از روشهای آماری توصیفی (تعیین ویژگیهای جمعیت‌شناختی) و آمار استنباطی شامل آزمون کولموگروف- اسمیرنف و تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی بهره گرفته شد.

یافته‌های پژوهش

در این بخش یافته‌های حاصل از پرسشنامه تحقیق گزارش شده است. نتایج حاصل از بخش اول پرسشنامه نشان داد که میانگین سن گروه مشارکت‌کنندگان ۴۱ سال بوده است. در مورد جنسیت شرکت‌کنندگان، مشخص شد که بیشتر مشارکت‌کنندگان را مردان با ۶۷/۷ درصد تشکیل می‌دادند و ۳۱/۲ درصد افراد شرکت‌کننده زن بودند. میزان تحصیلات ۳۶ درصد از افراد شرکت‌کننده دکتری و ۴۷ درصد فوق‌لیسانس بود. نتایج کدهای استخراج‌شده در قالب ۳۰ سؤال و سه صلاحیت ضروری به نام سازه‌های شخصی، دانش تخصصی و مهارتهای حرفه‌ای تقسیم‌بندی شد. در ادامه براساس بررسی کدهای مصاحبه‌شوندگان، صلاحیتها به سه زیرمؤلفه طبقه‌بندی شد. این صلاحیتها علاوه بر ایجاد مفهوم

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]
[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

جدید در حوزه تحقیقات علوم ورزشی به کدهای محوری مرتبط با محتوا تقسیم‌بندی شدند. صلاحیت سازه‌های شخصی به عوامل دقت و توجه، ارزشگذاری و سلسله‌مراتب، صلاحیت دانش تخصصی به عوامل کاربرد، درک و فهم و تحلیل و در نهایت صلاحیت مهارتهای حرفه‌ای به عوامل دقت حرکت، هماهنگی و اجرا طبقه‌بندی شدند.

جدول ۱. چارچوب‌بندی و کدگذاری مؤلفه‌های شناسایی‌شده در منابع و مصاحبه

ردیف	گویه‌ها/ سنجه‌ها
۱	قبل، حین و بعد از کلاس، موارد ایمنی را کنترل و رعایت می‌کند.
۲	برای اجرای برنامه‌درسی، از طرح درس و طراحی آموزشی استفاده می‌کند (طرح درس روزانه، سالانه و...).
۳	برای اجرای طرح درس در کلاس تربیت بدنی، از الگوهای آموزشی و روشهای تدریس متناسب با درس استفاده می‌کند.
۴	در اجرای تکنیکهای ورزشی، توانایی و تبحر لازم را دارد(حرکات را به زیبایی و صحیح به شاگردان نشان می‌دهد).
۵	متعهد و مسئولیت‌پذیر است و در اجرای وظیفه معلمی، از نظم کاری برخوردار است و دانش‌آموزان با نظم و ترتیب در کلاس فعالیت می‌کنند.
۶	در اجرای فعالیتهای بدنی و ورزشی در مدرسه، از قابلیتهای جسمانی متناسب و لازم برخوردار است.
۷	بر روش تربیتی آموزش از طریق جسم تأکید دارد.
۸	به مطالب قابل ارائه در ساعت درس تربیت‌بدنی و حوزه ورزش متناسب با دوره تحصیلی مربوط، اشراف دارد.
۹	در ارائه مطالب درس تربیت‌بدنی، بیان گویا، ساده و شفاف دارد.
۱۰	در کلاس درس، سازماندهی و برنامه‌ریزی دارد و همه دانش‌آموزان در فعالیتهای گوناگون فعال‌اند.
۱۱	به رعایت بهداشت فردی و گروهی در کلاس درس تربیت‌بدنی اهمیت می‌دهد و بر تمیزی و نظافت در پایان کلاس تأکید دارد.
۱۲	در طول اجرای فعالیتهای بدنی و ورزشی در ساعت درس تربیت بدنی، از حرکات و فعالیتهایی که منجر به آسیبهای احتمالی خواهد شد، ممانعت به‌عمل می‌آورد.
۱۳	یاددهی درس از طریق بازی را محور فعالیتها قرار می‌دهد.

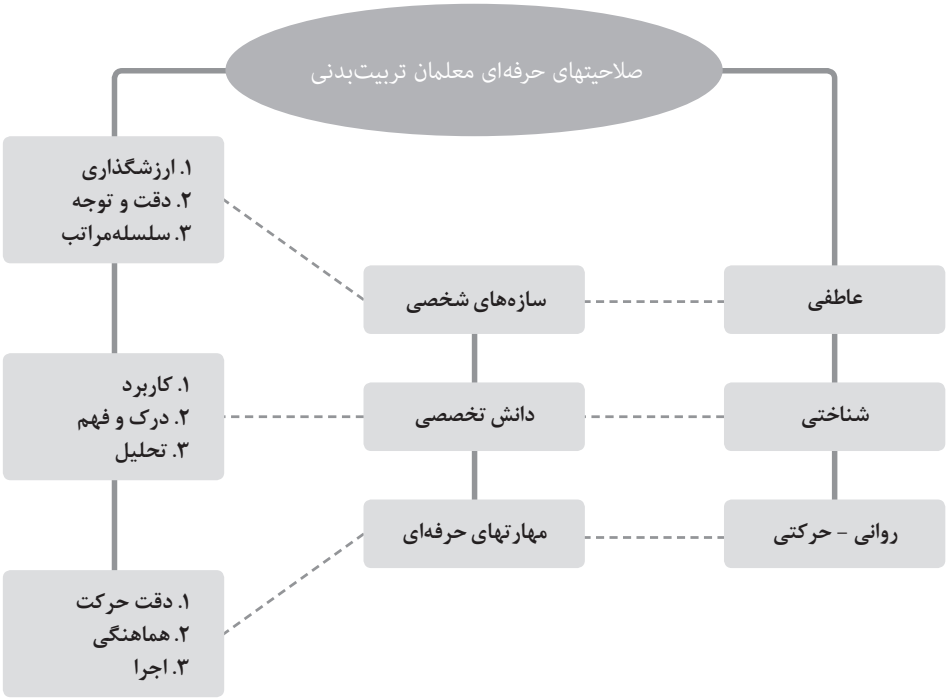
[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]
[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

جدول ۱. (ادامه)

ردیف	گویه‌ها/ سنجه‌ها
۱۴	در اجرای فعالیتها و ورزشها، دانش‌آموزان را به رعایت قانون ترغیب می‌کند.
۱۵	در بازیها و فعالیتهای ورزشی دانش‌آموزان شرکت می‌کند.
۱۶	در اجرای تمرینات، دانش‌آموزان را به گروههای هم‌توان تقسیم می‌کند.
۱۷	در اجرای درس تربیت بدنی و به‌منظور یادگیری بیشتر و بهتر دانش‌آموزان، از روشهای تدریس مناسب و تمرینات متنوع استفاده می‌کند
۱۸	در اجرای فعالیت ورزشی، به علاقه‌مندی دانش‌آموزان توجه دارد.
۱۹	برای آگاهی از وضعیت یادگیری دانش‌آموزان از روش ارزشیابی مناسب استفاده می‌کند.
۲۰	در اجرای فعالیتهای تربیت‌بدنی و ورزش مدرسه، با اولیای مدرسه و دانش‌آموزان تعامل دارد.
۲۱	در کلاس درس تربیت‌بدنی، ضمن تأکید بر اجرای کامل فعالیتها در کلاس، مصادیق فعالیتهای ورزشی را برای اجرا در خانه، پارک و... برای دانش‌آموزان بیان می‌کند.
۲۲	به شاگردان اجازه صحبت می‌دهد و با آنها با احترام رفتار می‌کند.
۲۳	از آراستگی مناسب یک معلم تربیت‌بدنی برخوردار است و از البسه مناسب ورزشی استفاده می‌کند.
۲۴	در طول کلاس برای استفاده صحیح از وسایل و جمع‌آوری آنها در پایان کلاس، تذکرات لازم را می‌دهد.
۲۵	در استفاده از فناوریهای روز به‌منظور آموزش و ارائه مطالب مفید به دانش‌آموزان توانایی دارد.
۲۶	حفظ تندرستی، ارتقای سلامتی و آمادگی بدنی دانش‌آموزان از اولویتهای کاری اوست.
۲۷	در ایجاد انگیزه برای اجرای فعالیتهای بدنی و ورزشی دانش‌آموزان اهتمام می‌ورزد.
۲۸	پویایی، تدریس فعال و مشارکت گروهی از اولویتهای کاری اوست.
۲۹	در اجرای فعالیتهای بدنی و ورزش، به شرایط زیست‌محیطی توجه دارد.
۳۰	در اجرای فعالیتهای بدنی و ورزشی، از فضاها، اماکن و تجهیزات متنوع استفاده می‌کند.

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]
[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

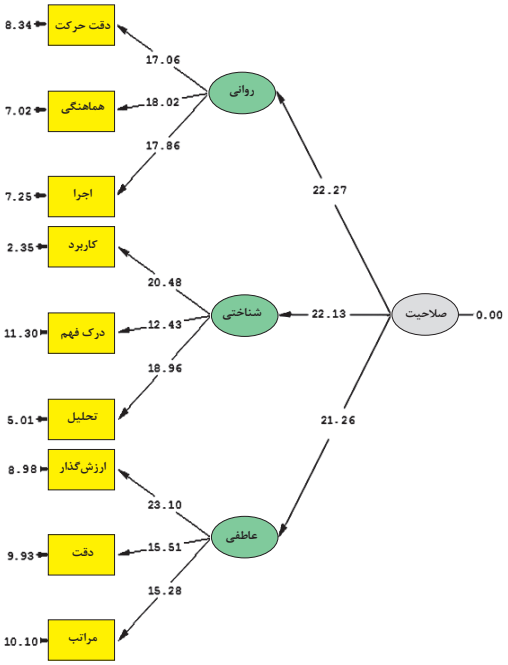
در ادامه، صلاحیتهای استخراج‌شده به صلاحیتهای سه‌شاخگی زیر تقسیم‌بندی می‌شود که در قالب یک مدل مفهومی برخاسته از واقعیت ذهنی پژوهشگر، نمایش داده‌شده است (شکل شماره ۱). یادآور می‌شـــود که هدف از ارائه مدل، تبیین واقعیتهایی اســـت که برخاسته از اطلاعات تحقیق است و مدل مسیر اصلی شاخصها و ارتباط آنها با مفاهیم و در نهایت سازه اصلی را نشان می‌دهد. در مدل برخاسته از واقعیات ذهنی، پژوهشـــگر با دســـته‌بندی کدهای بیان شده از مصاحبه، ارتباط مفهومی میان آنها را مشخص می‌کند و در نهایت به‌منظور تأیید آن را مورد برازش آماری قرار می‌دهد.

شکل ۱. مدل مفهومی برخاسته از واقعیات ذهنی پژوهشگر در صلاحیتهای سه‌شاخگی اکتشافی

لازم به توضیح اســـت که نتایج مدل فوق مبتنی بر اطلاعات کدهای محوری ارائه شـــده در جریان تحلیل مصاحبه‌های حاصل شده است و پژوهشگر صرفاً با ارائه مبانی نوین دربارهٔ هر یک از صلاحیتها، اقدام به نامگذاری مدل سه‌شـــاخگی کرده است. همچنین براساس اســـتخراج کدهای حاصل از نتایج مصاحبه‌هـــای تحقیق، به‌منظور تأیید و برازش مدل پژوهش بـــا توجه به کفایت حجم نمونه در بخش کمّی با حضور ۳۰۶ نفر از معلمان و تأیید میزان آماره KMO، مدل معادلات ساختاری (تحلیل عاملی تأییدی) پژوهش ارائه شده است.

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]
[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

شکل ۲. مدل معادلات ساختاری ارزیابی صلاحیتها در حالت آماره T

همان‌گونه که در شکل ۲ مشاهده می‌شود، کلیهٔ مقادیر آماره مدل تحقیق (مقادیر نسبتهای بحرانی) ارتباط میان متغیرهای تحقیق و مؤلفه‌های آنها از مقادیری قابل‌قبول برخوردار است و این شاخصها نشان می‌دهند که متغیرهای مشاهده‌ای اندازه‌گیری شده به‌خوبی انعکاسی از متغیرهای پنهان (صلاحیتها) هستند.

جدول ۲. شاخص برازش مدل نیمرخ صلاحیتهای حرفه‌ای معلمان تربیت‌بدنی

شاخصهای برازش	مقادیر شاخصها	مقادیر قابل‌قبول	تفسیر
کای اسکوئر (کای دو)	۸۹/۲۴	-	-
درجه آزادی	۳۴	-	-
نسبت کای اسکوئر به درجه آزادی (χ^2/df)	۲/۶۲	مقدار بین ۱ تا ۳	مطلوب
ریشه دوم میانگین خطای برآورد (RMSEA)	۰/۰۶۹	کمتر از ۰/۱	مطلوب
شاخص نیکوئی برازش تعدیل شده (AGFI)	۰/۹۱	بیشتر از ۰/۹	مطلوب
شاخص برازش هنجار شده (NFI)	۰/۹۳	بیشتر از ۰/۹	مطلوب
شاخص نیکوئی برازش (GFI)	۰/۹۴	بیشتر از ۰/۹	مطلوب

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]
[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

نتایج شاخصهای برازش مدل در جدول ۲ نشان می‌دهد که شاخصهای برازش از مقدار قابل قبولی برخوردارند و شـــاخصهای بـــرازش در حد مطلوب و بالاتر از ۰/۹ هســـتند، بنابراین مدل تحقیق تأیید می‌شود.

■ بحث و نتیجه‌گیری ■

۱. صلاحیت روانی‌حرکتی (مهارتهای حرفه‌ای)

۱-۱. در سطح دقت حرکت

در زمینهٔ صلاحیت روانی‌حرکتی (این شـــاخص مهارتهای حرفه‌ای نامیده شد) باید به این نکته اشاره کرد که ضرورت انجام فعالیت ورزشی از سوی معلم و علاقه‌مندی به همراهی با دانش‌آموزان ضروری اســـت. در این راســـتا، اجرای بازیها و فعالیت ورزشی از ســـوی معلم همراه با دانش‌آموزان می‌تواند دقت دانش‌آموزان را مورد هدف قرار دهد (میرحسینی و همکاران، ۱۳۹۸). با این حال، باید به این نکته اشاره کرد که ضمن اجرای فعالیتهای بدنی و ورزشی به‌ویژه در ساعات درس تربیت‌بدنی، معلم باید به حرکات و فعالیتهایی که منجر به آسیبهای احتمالی می‌شوند، توجه و دقت کافی داشته باشـــد. رعایت موارد ایمنی علاوه بر کاهش بروز آســـیبهای احتمالی می‌تواند دقت دانش‌آموزان را پیش، ضمن و پس از کلاســـهای تربیت‌بدنی افزایش دهد، به‌طوری که آنها حتی خارج از کلاسهای ورزشـــی هم به این مورد توجه داشته باشند. این نتیجه با تحقیقات بسیاری که ازجمله قابلیتهای حرفه‌ای معلمان را آشـــنایی کامل با قوانین رشته‌های مختلف ورزشـــی دانسته‌اند، همخوانی دارد (احدی و همکاران، ۱۳۹۶). بنابراین پیشـــنهاد می‌شود که معلمان تربیت‌بدنی با گذراندن دوره‌های ضمن خدمـــت و به‌صورت عملی در محیط مدارس، با قابلیتهـــا و صلاحیتهای دانش‌آموزان ضمن اجرای فعالیتهای ورزشـــی آشنا شوند و ضمن نظارت بر اجرای صحیح اصول صحیح فعالیت بدنی، دانش‌آموزان را با فرایندهای حقوقی که ســـبب بروز آســـیب در محیط مدرسه می‌شود، آشنا کنند (میرحسینی و همکاران، ۱۳۹۸؛ احدی و همکاران، ۱۳۹۶).

۱-۲. در سطح هماهنگی حرکت

در زمینهٔ سطح هماهنگی حرکت می‌توان به این نکته اشاره کرد که در اجرای طرح درس کلاس تربیت‌بدنی، برای یک معلم استفاده درست از الگوهای آموزشی و روشهای تدریس متناسب با درس از اهمیتی بالا برخوردار است. لازمه این کار ارائه مطالب در کلاس تربیت‌بدنی به‌صورت کاملاً ساده و به‌بیان گویاســـت. بااین‌حال، یاددهی درس تربیت‌بدنی از طریق فعالیتهای بازی- محور می‌تواند هماهنگی دانش‌آموزان را در اجرا افزایش دهد و در نتیجه آن علاوه بر اســـتفاده صحیح از فضاها و اماکن و سایر تجهیزات موجود در محیط مدرسه، اجرای فعالیتهای بدنی و ورزشی جذاب‌تر خواهند شـــد. برای آنکه دانش‌آموزان برای اجرای فعالیت و یادگیری در کلاس انگیزه داشته باشند، معلمان

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]
[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

تربیت‌بدنی باید با مهارتهای شروع کلاس و ایجاد نشاط در دانش‌آموزان برای جلب توجه آنان آشنا باشند. این صلاحیت از مواردی است که وزارت آموزش‌وپرورش برای رتبه‌بندی معلمان به آن توجه کرده اســت (لی[1] و همکاران، ۲۰۱۹). بدون این شایستگیها، شیوهٔ تدریس معلمان تربیت‌بدنی طی سالهای انجام‌وظیفه، تکراری، بدون پیشرفت و به دور از علوم نوین در موضوعات تربیت‌بدنی و ورزش خواهد بود. بنابراین، با توجه به آنکه درس تربیت‌بدنی با ســایر علوم مانند علوم انســانی و پزشکی همپوشانی دارد، لازم اســت که معلمان تربیت‌بدنی با بهره‌گیری از این ویژگی با تشخیص به‌موقع نیازهای فردی دانش‌آموزان در ساعتهای درس تربیت‌بدنی با استفاده از ابزار کلام به‌خوبی اطلاعات لازم را برای به‌کارگیری آن خارج از محیط مدرسه به دانش‌آموزان ارائه دهند تا ضمن افزایش آگاهی و علاقه، آنان را با ماهیت واقعی فعالیتهای بدنی و تربیت‌بدنی آشنا کنند.

۱-۳. در سطح اجرای حرکت

یکــی از اصلی‌ترین مؤلفه‌ها در صلاحیت روانی‌حرکتی (مهارتهــای حرفه‌ای) توجه به موضوع اجرای حرکت اســت و آنچــه در این زمینه باید مورد توجه قرار گیرد، موضوع تناســب قابلیتهای جســمانی معلم با اجرای یک مهارت اســت. توجه به اهمیت قابلیتهای آمادگی جسمانی می‌تواند اجرای یک حرکت را با آموزش درســت و اجرای به‌موقع بــه دانش‌آموزان موردتوجه اثربخش قرار دهد (همتی‌نژاد و حسنی، ۲۰۱۴). توجه به این موضوع می‌تواند در اجرای درس تربیت‌بدنی سبب یادگیری بیشــتر و بهتر دانش‌آموزان شــود. با این حال، بهره‌گیری از روشهای تدریس مناسب که در آن با اجرای تمرینات متنوع و جذاب این قابلیتهای آمادگی جســمانی موردتوجه و استفاده قرار می‌گیرد، می‌تواند شناخت و آگاهی دانش‌آموزان را در اجرای یک حرکت بالا ببرد و این موضوع یکی از عوامل روانی مؤثر در اجرای روان یک حرکت خواهد بود (میرحسینی و همکاران، ۱۳۹۸). ازاین‌رو پیشنهاد می‌شود معلمان در مرحلهٔ اجرای فعالیتهای حرکتی به اجرای صحیح متناسب با تواناییهای جســمانی خود در یک ورزش خاص توجه ویژه کنند و با تســلط بر اجرا و آموزش مرحله‌به‌مرحله آن بتوانند دانش‌آموزان را ضمن آشــنا کردن با یک اجرای استاندارد، با قابلیتهای جسمانی آن اجرا نیز آشنا کنند. طبق تجربیات معلمان باسابقه و بنابه نظر خبرگان حوزه تربیت‌بدنی، دانش‌آموزان با معلمان تربیت‌بدنی در مدارس رابطه‌ای ویژه برقرار می‌کنند و بسیاری از مشکلات تحصیلی و رفتاری خود را با آنــان در میان می‌گذارند. به همین دلیل معلمان تربیت‌بدنی باید در حد متعارف توانایی راهنمایی تحصیلی و رفتاری دانش‌آموزان را نیز داشــته باشــند و در عین حال، علاوه بر دارا بودن قابلیتهای جسمانی مناسب با در نظر داشتن برخی از تواناییهای تشخیصی بتوانند مانند یک مشاور متخصص نظرات ارزشمندی را جهت راهنمایی بهتر به دانش‌آموزان ارائه کنند (همتی‌نژاد و حسنی، ۲۰۱۴ و میرحسینی و همکاران، ۱۳۹۸).

1. Lee

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]
[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

۲. صلاحیت شناختی (دانش تخصصی)

۲-۱. سطح کاربرد

در زمینهٔ سطح کاربرد از صلاحیت شناختی (دانش تخصصی)، به چند نکته بسیار مهم باید توجه داشت. در کلاس درس دو عنصر بسیار مهم سازماندهی و برنامه‌ریزی به‌مثابه دو ابزار برای معلم وجود دارد تا بتواند همهٔ دانش‌آموزان را در فعالیتهای مختلف به‌صورت فعال هدایت کند (احدی و همکاران، ۱۳۹۶). به‌منظور اجرای مطلوب برنامه‌درسی بهره‌گیری از طرح درس و طراحیهای آموزشی به‌صورت روزانه، ماهانه و حتی سالانه می‌تواند به‌منزلهٔ یک صلاحیت، موردتوجه قرار گیرد. همچنین با توجه به نیاز روز دانش‌آموزان، استفاده از فناوریهای روز به‌منظور آموزش و ارائه مطالب مفید برای دانش‌آموزان بسیار ضروری است (میرحسینی و همکاران، ۱۳۹۸). دارا بودن این توانایی علاوه بر اینکه یک صلاحیت برای معلمان به‌شمار می‌آید، به‌عنوان یک‌سواد فناورانه مورد نیاز برای معلم نیز در نظر گرفته می‌شود. این سواد روزآمد، می‌تواند در حکم یک روش ارزشیابی مناسب، وضعیت یادگیری دانش‌آموزان را به‌صورت مدون مورد بررسی قرار داده و ازاین‌رو آگاهی مناسبی را در اختیار معلم و سایر افراد قرار دهد.

بنابراین به نظر می‌رسد چنانچه امکانات آموزشی توأم با توانمندیهای فردی معلم باشد، می‌تواند زمینه تأثیرگذاری مناسبی را برای تغییر در رفتار دانش‌آموزان ایجاد کند. به‌طوری‌که آنها با مشاهده اجرای عملی حرکت از سوی معلم و پس از آن از طریق نمایشهای تصویری می‌توانند با اجزای اجرای یک تاکتیک آشنایی کامل پیدا کنند و در ادامه با به‌کارگیری این تاکتیک در موقعیتهای گوناگون یک رقابت، این تکنیکها را به‌درستی در موقعیت واقعی اجرایی کنند (میرحسینی و همکاران، ۱۳۹۸؛ احدی و همکاران، ۱۳۹۶؛ لی و همکاران، ۲۰۱۹ و اسکالی و همکاران، ۲۰۱۹). معلمان تربیت‌بدنی باید با توجه به هدف خود از تمرین و آموزش، برای هر جلسه از کلاس با استفاده از وسایل و تجهیزات لازم برنامهٔ لازم را تدارک ببینند.

۲-۲. سطح درک و فهم

معلم می‌تواند توجه به جسم و قابلیتهایی که جسم انسان برای اجرای حرکات دارد را در حکم یک روش تربیتی خاص در امر آموزش موردتوجه قرار دهد. اگر معلم بتواند در قالب الگوهای ذهنی و شناختی موقعیتهای ایجاد حرکت را به‌صورت مرحله‌به‌مرحله در ذهن دانش‌آموز ایجاد کند، می‌تواند با به‌کارگیری این شیوه، یعنی تصویرسازی ذهنی، اجرای حرکت را در ناخودآگاه دانش‌آموز به تصویر بکشد. این اقدام، علاوه‌بر آنکه می‌تواند زمینه‌ای مناسب برای قرارگرفتن در موقعیت واقعی فراهم آورد، آمادگی دانش‌آموز را در موقعیت مشابه افزایش می‌دهد و محیط را برای او همانند یک فضای آشنا به تصویر می‌کشد. شایان ذکر است که بسیاری از معلمان، به‌خصوص معلمان باتجربه‌تر از به‌کارگیری فناوری و روشهای جدید و روزآمد سر باز می‌زنند، زیرا احساس می‌کنند که در کار

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]
[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

خود بدون اســـتفاده از این ابزارها هم موفق‌اند. همچنین عده‌ای از معلمان محافظه‌کارند و در برابر هرگونه تغییر مقاومت می‌کنند، زیرا به ســـبب عدم آگاهی از نیاز به ایجاد تغییر و نداشتن دانش و مهارتهای لازم برای چنین تغییری به دستیابی به یک صلاحیت ویژه در آموزش توجه نمی‌کنند. این آموزش به‌ویژه در حوزۀ تربیت‌بدنی که نیاز به تقسیم‌بندی اجرای مهارتها با نمایش فیلمها، تصاویر و گاهی به‌کارگیری نرم‌افزارهای اجرای مشابه یک حرکت را دارد، می‌تواند سبب آسیبهای جدی برای تصویرسازی ذهنی دانش‌آموزان شود، ازاین‌رو ضرورت دارد تا با ایجاد و طراحی برخی از نرم‌افزارها در زمینۀ تربیت‌بدنی و در دســـترس قرار دادن آنها از طریق اینترنت، اطلاعات و دانشـــی جدید را به‌عنـــوان یک ابزار در اختیار دانش‌آموزان قرار دهیم. این صلاحیتها و ویژگیهای مرتبط با ابزارهای فناوری در تحقیقات بسیاری به‌مثابه یک‌ویژگی مهم مورد اشاره قرار گرفته است (احدی و همکاران، ۱۳۹۶؛ بایانوا[1] و همکاران، ۲۰۱۹). این موضوع باتوجه‌به تأکیدی که در نتایج مطالعات گذشته صورت گرفته است، می‌بایست به‌منزلۀ یک صلاحیت ویژه در حوزه معلمان تربیت‌بدنی در نظر گرفته شود.

۲-۳. سطح تجزیه‌وتحلیل

معلم باید در اجرای تمرینات ورزشی باتوجه به تواناییها و قابلیتهای فردی و جسمانی دانش‌آموزان، آنها را در گروههای متناســـب و متجانس قرار دهد. لازمۀ این کار تســـلط و اشرافی است که معلم متناسب با دوره‌های تحصیلی دانش‌آموزان در اجرای درس تربیت‌بدنی دارد. این امر می‌تواند باعث ایجاد یک عدالت آموزشـــی در درس تربیت‌بدنی شـــود. همچنین ضرورت دارد به دانش‌آموزان این مطلب را بیاموزد که درســـهای تربیت‌بدنی علاوه بر مدرســـه می‌بایست خارج از محیط مدرسه نیز با تناسب‌بندی صحیح اجرا شود، زیرا بهتر است که دانش‌آموزان این تناسب‌بندی را در انجام دادن هر فعالیت حرکتی در محیطهایی دیگر مانند پارکها و فضاهای آزاد رعایت کنند (بلاک[2] و همکاران، ۲۰۱۶). با اینکه بســـیاری از دانش‌آموزان ایرانـــی دچار معلولیت، در مدارس ویژه تحصیل می‌کنند ولی عده‌ای از این دانش‌آموزان با میزان متفاوتی از معلولیت در مدارس عادی به تحصیل مشغول‌اند که مانند دانش‌آموزان عادی، آموزش درس تربیت‌بدنی برای آنان نیز ضروری است. آموزش معلمان تربیت‌بدنـــی به‌منظور تطبیق آموزش درس برای دانش‌آموزان معلول از مواردی اســـت که می‌تواند به‌عنوان یک ویژگی یا صلاحیت در اجرای تربیت‌بدنی برای همه دانش‌آموزان مورد توجه قرار گیرد و توجـــه معلمان به این ویژگی مهم با هدف ایجاد علاقه و انگیـــزه در تمامی دانش‌آموزان موضوع بسیار مهمی است (بلاک و همکاران، ۲۰۱۶؛ میرحسینی و همکاران، ۱۳۹۸). ازاین‌رو، برای اجرای موفقیت‌آمیـــز این درس بایـــد از نوآوری ضمن آموزش و فرایند آمـــوزش بهره گرفت و یکی از این ویژگیها به‌کارگیری درس تربیت‌بدنی خارج از محیط مدرسه است (میرحسینی و همکاران، ۱۳۹۸).

1. Buyanova
2. Block

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]
[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

۳. سازه‌های شخصی

۳-۱. سطح ارزشگذاری

در صلاحیت عاطفی (سازه‌های شخصی)، به‌خصوص سطح ارزشگذاری توجه معلم می‌بایست به رعایت برخی از چارچوبهای آموزشی معطوف شود. این اصول به‌منزلهٔ خط قرمز می‌تواند صلاحیتهای معلم را تحت‌الشعاع قرار دهد. از میان اصول حرفه‌ای می‌توان به تعهد و مسئولیت‌پذیری یک معلم در اجرای وظایف اشاره کرد که در رأس آن نظم کاری قرار دارد. درواقع دانش‌آموزان با تماشای نظم و ترتیب معلم در اجرای یک کلاس و فعالیتهای وابسته به آن می‌توانند دربارهٔ صلاحیتهای یک معلم قضاوت کنند (میرحسینی و همکاران، ۱۳۹۸). در این راستا، معلم می‌تواند با ارزشگذاری برخی از نکات بهداشتی فردی و همچنین به‌کارگیری آنها در محیطهای گروهی کلاس تربیت‌بدنی، اهمیت اصول حرفه‌ای یعنی رعایت نکات بهداشتی را مورد تأکید قرار دهد. همچنین معلم باید ضمن اجرای فعالیتها و ورزشهای تعیین‌شده در کلاس بر رعایت قوانین و مقررات این ورزشها تأکید کند و با حفظ اصول معلمی با مسئولان مدرسه و اولیای دانش‌آموزان ارتباط و تعامل دوطرفه برقرار کند. این ارتباط دوطرفه می‌تواند اهمیت ارزشهای کلاس را خارج از محیط مدرسه بیشتر مورد توجه قرار دهد. در ضمن به دانش‌آموزان یادآور شود که در ساعات درس تربیت‌بدنی، از لوازم ورزشی به‌درستی استفاده کنند. به‌همین‌منظور، معلمان تربیت‌بدنی باید ضمن اجرا و طراحی بازیها و فعالیتهای ورزشی، این مضامین را به‌شیوهٔ مستقیم و غیرمستقیم و به‌صورت فعال آموزش دهند. همچنین، آموزش نحوهٔ رفتار صحیح در برگزاری مسابقه‌ها مانند احترام به تصمیمات داور، احترام به حریف، داشتن رفتار مناسب در زمان برد و باخت و آموزش اینکه شکست آخر کار نیست، از مواردی است که معلمان باید توانایی آموزش آن را به دانش‌آموزان داشته باشند (میرحسینی و همکاران، ۱۳۹۸؛ بلاک و همکاران، ۲۰۱۶). ازاین‌رو، آموزش طراحی بازیها و مسابقات تفریحی‌ورزشی در کنار نحوه تدریس رفتارهای اجتماعی به دانش‌آموزان، می‌تواند در دانشگاه فرهنگیان و همچنین کلاسهای پیش و ضمن خدمت مفید واقع شود.

۳-۲. سطح دقت در توجه

براساس تجربیات کسب‌شده علاقه‌مندی معلم ضمن اجرای فعالیتهای ورزشی که با مشارکت و همراهی دانش‌آموزان اجرا می‌شود، بازخوردهای عاطفی و انگیزشی مناسبی را ایجاد می‌کند. همچنین برقراری ارتباط عاطفی معلم با دانش‌آموز در کلاسهای تربیت‌بدنی را می‌توان به‌عنوان یک الگو در سایر کلاسهای غیرورزشی مورد استفاده قرار داد (بایانوا و همکاران، ۲۰۱۹). دانش‌آموزان برای تمرکز روی یادگیری و پیشرفت کردن در ورزش و تربیت‌بدنی نیازمند انگیزه‌اند. معلم تربیت‌بدنی می‌تواند انگیزه لازم را برای پیشرفت در ورزش در دانش‌آموزان به‌وجود آورد و آن را تقویت کند. ازاین‌رو، براساس نظر خبرگان اعتقاد بر این است که معلمان تربیت‌بدنی علاوه بر برقراری ارتباط

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]
[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

عاطفی با کادر اجرایی مدرسه و سایر معلمان می‌بایست با علاقهٔ زیاد خود به رشتهٔ تربیت‌بدنی و تدریس درست آن جایگاه این حرفه را ارتقا بخشند و ضمن نشان دادن رفتار حرفه‌ای و دفاع از درس تربیت‌بدنی از حق آموزش این درس به دانش‌آموزان حمایت کنند (بایانوا و همکاران، ۲۰۱۹؛ میرحسینی و همکاران، ۱۳۹۸). معلمان تربیت‌بدنی می‌توانند ضمن افزایش علاقهٔ خود به برقراری ارتباط عاطفی با دانش‌آموزان با کلام و رفتار مناسب انگیزه لازم را در آنان ایجاد کنند.

۳-۳. سطح سلسله‌مراتب

آنچه به‌منزلهٔ سطح سلسله‌مراتب در صلاحیت عاطفی (سازه‌های شخصی) موردتوجه قرار می‌گیرد، ایجاد محیطی است که در آن دانش‌آموزان فرصت تبادل‌نظر و صحبت کردن را با رعایت احترام به نظرات سایر دانش‌آموزان پیدا کنند (رمضانی و همکاران، ۱۳۸۶). قرار گرفتن در محیطهایی که تعامل و همراهی سایر دانش‌آموزان را در اداره بهتر کلاس به‌همراه داشته باشد، می‌تواند سبب پویایی نسبتاً بالا در اجرای فعالیتهای کلاس شود. در ضمن، معلم باید براساس اصول حرفه‌ای معلمی با هدف تدریس فعال در یک کلاس تربیت‌بدنی از مشارکت گروهی دانش‌آموزان نیز بهره ببرد. این یافته علاوه بر همخوانی با تحقیقات دیگر، تمرکز روی این موضوع دارد که توجه به نحوهٔ صحبت کردن داوطلبان معلمی تربیت‌بدنی درمصاحبه‌های شغلی و همچنین گذراندن کلاسهای آموزش فن بیان برای دانشجو - معلمان، می‌تواند آنها را در ایجاد یک شایستگی تأثیرگذار هدایت کند (رمضانی و همکاران، ۱۳۸۶، میرحسینی و همکاران، ۱۳۹۸).

نتیجه‌گیری پایانی

در واقع، مدرسه به‌منزلهٔ یک نهاد از سیاستهای سازمان بالاتر پیروی می‌کند و اهداف آموزشی را وزارت آموزش‌وپرورش تعیین می‌کند و به سازمانهای پایین‌دست مانند ادارات کل آموزش‌وپرورش و آموزش‌وپرورش مناطق و مدارس اعلام می‌کند. سیاستگذاری در مورد شایستگیهای معلمان تربیت‌بدنی در مدارس نیز به همین شیوه اتخاذ و منتقل می‌شود. معلمان تربیت‌بدنی در حکم مجریان این درس در مدارس باید با سیاستهای آموزش‌وپرورش، اهداف و ساختار نظام آموزشی کشور و همچنین سیاستهای کلی وزارت آموزش‌وپرورش در مورد تربیت‌بدنی در مدارس آشنا باشند. با توجه به نتایج تحقیق حاضر و تأکید نتایج مطالعات قبلی این موضوع مورد تائید قرار می‌گیرد که تاکنون به‌عنوان یک بانک جامع سیاستهای کلی در زمینهٔ صلاحیتهای معلمان شرکت‌کننده در دوره‌های آموزشی، به‌ویژه در دانشگاه فرهنگیان، برنامه‌ریزی قابل‌قبولی ارائه نشده است. لذا، ضروری است که با سیاستگذاری جامع بتوان دربارهٔ این ویژگیها و صلاحیتهای حرفه‌ای که یک معلم تربیت‌بدنی برای اجرای موفق در کلاس درس تربیت‌بدنی می‌بایست از خود نشان دهد، تصمیمات مناسب‌تری اتخاذ شود.

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]
[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

جدول ۳. نیمرخ صلاحیتهای معلمان تربیت‌بدنی (مبتنی بر نظرات خبرگان پژوهش)

شماره	ویژگیها و صفات	متوسط رتبه از نظر اهمیت					وسیله اندازه گیری و سنجش
		۱	۲	۳	۴	۵	
۱	کنترل موارد ایمنی پیش، ضمن و پس از کلاس		*				تست عملی
۲	استفاده از طرح درس و طراحی آموزشی روزانه، سالانه برای اجرای برنامه‌درسی					*	مصاحبه و بررسی سوابق
۳	استفاده از الگوهای آموزشی و روشهای تدریس متناسب با درس				*		مصاحبه و بررسی سوابق
۴	داشتن توانایی و تبحر لازم در اجرای تکنیکهای ورزشی			*			مشاهده و تست عملی
۵	نظم، متعهد و مسئولیت‌پذیر بودن در اجرای وظیفه معلمی			*			پرسشنامه
۶	برخورداری از قابلیتهای جسمانی متناسب اجرای فعالیتهای بدنی				*		مشاهده و تست عملی
۷	تأکید بر روش تربیتی آموزش از طریق جسم			*			مصاحبه و بررسی سوابق
۸	اشراف به مطالب درس تربیت بدنی متناسب با دوره تحصیلی			*			مصاحبه
۹	بیان گویا، ساده و شفاف در ارائه مطالب درس					*	مصاحبه
۱۰	سازماندهی و برنامه‌ریزی برای شرکت فعالانه همه دانش‌آموزان در فعالیتهای گوناگون			*			مشاهده و تست عملی
۱۱	رعایت بهداشت فردی و گروهی در کلاس درس تربیت بدنی		*				تست عملی
۱۲	پیشگیری از آسیب با ممانعت از حرکات و فعالیتهای ناسالم				*		مصاحبه
۱۳	محوریت یاددهی درس از طریق بازی و فعالیت				*		مشاهده و تست عملی
۱۴	ترغیب دانش‌آموزان به رعایت قانون در اجرای فعالیتها و ورزشها				*		مصاحبه
۱۵	شرکت در بازیها و فعالیتهای ورزشی دانش‌آموزان			*			مشاهده و تست عملی
۱۶	طبقه‌بندی دانش‌آموزان در گروههای هم‌توان در اجرای تمرینات			*			مشاهده و تست عملی
۱۷	استفاده از روشهای تدریس مناسب و تمرینات متنوع در اجرای درس تربیت بدنی				*		مشاهده و تست عملی
۱۸	توجه به علاقه‌مندی دانش‌آموزان در اجرای فعالیت ورزشی				*		مصاحبه
۱۹	استفاده از روش ارزشیابی مناسب برای آگاهی از وضعیت یادگیری دانش‌آموزان					*	مصاحبه

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]
[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

جدول ۳. (ادامه)

شماره	ویژگیها و صفات	متوسط رتبه از نظر اهمیت					وسیله اندازه گیری و سنجش
		۱	۲	۳	۴	۵	
۲۰	تعامل با اولیا و دانش‌آموزان مدرسه در اجرای فعالیتهای تربیت بدنی و ورزش				*		مصاحبه
۲۱	ارائه فعالیتهای ورزشی برای اجرا در خانه، پارک و محیط بیرون از کلاس			*			بررسی سوابق
۲۲	داشتن کردار و رفتار محترمانه با دانش‌آموزان			*			بررسی سوابق
۲۳	استفاده از پوشاک مناسب ورزشی و آراستگی ظاهری				*		مشاهده و بررسی سوابق
۲۴	دادن تذکرات لازم در طول کلاس برای استفاده صحیح از وسایل و جمع‌آوری آنها			*			مشاهده و تست عملی
۲۵	توانایی در استفاده از فناوری روز برای آموزش و ارائه مطالب مفید به دانش‌آموزان		*				پرسشنامه
۲۶	اولویت دادن به حفظ تندرستی، ارتقای سلامتی و آمادگی بدنی دانش‌آموزان				*		مصاحبه
۲۷	اهتمام ورزیدن به ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان برای اجرای فعالیتهای بدنی و ورزشی			*			مصاحبه
۲۸	اولویت دادن به پویایی، تدریس فعال و مشارکت گروهی				*		مشاهده و تست عملی
۲۹	توجه به اجرای فعالیتهای بدنی و ورزش، با در نظر گرفتن شرایط زیست‌محیطی			*			مصاحبه و پرسشنامه
۳۰	استفاده از فضاها، اماکن و تجهیزات متنوع در اجرای فعالیتهای بدنی و ورزشی					*	مشاهده و تست عملی

در تهیهٔ نمونه‌برگ فوق (جدول ۳) که مبتنی بر نظرات خبرگان حوزهٔ پژوهش بود، صلاحیتهای عنوان‌شده براساس شاخصهای سنجش (بررسی سوابق، مشاهده، تست عملی، پرسشنامه و مصاحبه) و میزان اهمیت هر یک بررسی شد. نتایج جدول فوق اطلاعات مفیدی را در زمینهٔ تعیین نیمرخ صلاحیتهای حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی شهر تهران ارائه کرد. در پایان نیز براساس شناسایی صلاحیتهای مورد بررسی در معلمان تهران، پیشنهاد می‌شود در تحقیقی به بررسی این صلاحیتها در معلمان تربیت‌بدنی سایر استانها و شهرهای ایران پرداخته شود تا در صورت همسانی نتایج و با مطالعات قومی و مد نظرداشتن تفاوتهای فرهنگی موجود در کشور، بتوان «الگوی تعیین صلاحیتهای ملی معلمان تربیت بدنی» را تهیه کرد.

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]
[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]

منابع

REFERENCES

احدی، بهزاد؛ سیدعامری، میرحسن و احمدی، مالک. (۱۳۹۶). بررسی صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان تربیت‌بدنی شهر ارومیه براساس وضعیت موجود و مطلوب. *مدیریت و توسعه ورزش، ۶* (۲)، ۱۰۳-۱۱۷.

تلخابی، محمود. (۱۳۸۳). معلم حرفه‌ای: تفکر مبنای عمل حرفه‌ای معلمان، *رشد معلم، ۱۸۱*، ۱۰-۱۳.

دبیرخانه شـــورای عالی آموزش‌وپرورش. (۱۳۹۰). *سند تحول بنیادین آموزش‌وپرورش، (سند مشهد مقدس)*. تهران: وزارت آموزش‌وپرورش با همکاری شورای عالی انقلاب فرهنگی.

ـــــــــــــــــــ . (۱۳۹۱). *برنامه درســـی ملی جمهوری اســـلامی ایران*، مصوبه اسفند ۱۳۹۱. تهران: شورای عالی آموزش‌وپرورش با همکاری سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.

دیبایی‌صابر، محسن؛ عباســـی، عفت؛ فتحی واجارگاه، کوروش و صفایی‌موحد، سعید (۱۳۹۵). تبیین مؤلفه‌های شایستگی حرفه‌ای معلمان و تحلیل جایگاه آن در اسناد بالادستی آموزش‌وپرورش ایران. *پژوهش‌های آموزش و یادگیری، ۱۳* (۲)، ۱۰۹-۱۲۳.

رمضانی، علیرضا. (۱۳۸۶). برنامه‌درسی تربیت بدنی. *مجله رشد تربیت بدنی، ۷* (۴)، ۱۲.

ملکی، حسن. (۱۳۸۴). *صلاحیت‌های حرفهٔ معلمی*. تهران: انتشارات مدرسه.

میرحســـینی، فرنازســـادات؛ آقایی، نجف؛ صفاری، مرجان. (۱۳۹۸). طراحی مدل صلاحیـــت حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی ایران. *پژوهش در ورزش تربیتی، ۷* (۱۷)، ۱۷-۳۴.

Block, M. E., Kwon, E. H., & Healy, S. (2016). Preparing future physical education for inclusion: Changing the physical education teacher training program. *Revista da Associação Brasileira de Atividade Motora Adaptada, 17*(1), 9-12.

Buyanova, I. B., Kadakin, V. V., Kasko, J. A., & Afonina, E. E. (2019). Assessment competency building in future physical education teachers. *Theory and Practice of Physical Culture, 6,* 3.

Escalié, G., Recoules, N., Chaliès, S., & Legrain, P. (2019). Helping students build competences in physical education: Theoretical proposals and illustrations. *Sport, Education and Society, 24*(4), 390-403.

Granero-Gallegos, A., Gómez-López, M., Baena-Extremera, A., & Martínez-Molina, M. (2019). Interaction effects of disruptive behaviour and motivation profiles with teacher competence and school satisfaction in secondary school physical Education. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 17*(1), 114.

Hemmati Nejad, M. A., & Hassani, M. (2014). A survey of safety behaviors in high school physical education teachers in Markazi Province of Iran. *International Journal of Sport Studies, 4*(6), 686-693.

Lee, O., Choi, E., Griffiths, M., Goodyear, V., Armour, K., Son, H., & Jung, H. (2019). Landscape of secondary physical education teachers' professional development in South Korea. *Sport, Education and Society, 24*(6), 597-610.

Mull, R. F., Bayless, K. G., & Jamieson, L. M. (2005). *Recreational sport management* (3rd ed.). Champaign, IL: Human Kinetics.

Stojiljković, N., Uzunović, S., & Stamenković, S. (2019). Playful forms of art - The application of dance in the teaching of physical education. *Facta Universitatis, Series*: *Teaching, Learning and Teacher Education*, *3*(2), 161-169.

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-22]

[DOR: 20.1001.1.10174133.1401.38.2.7.7]